६०तमी अखिलभारतीया शास्त्रीया स्पर्धा

(22-26 मार्च 2023)

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

आयोजनस्थलम्- वैदिकविज्ञानकेन्द्रम्, काशी हिन्दू विश्वविद्यालयः, वाराणसी

नियमावली

क्र.सं.	स्पर्धायाः नाम अध्येतव्यः ग्रन्थश्च	भागग्रहणाय अर्हता/स्पर्धाविवरणम्	पुरस्कारः
1.	**व्याकरणभाषणम्** वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषायां तिङर्थनिरूपणम्	➢ राज्यस्तरीयस्पर्धायां चिताः संस्कृतविश्वविद्यालयेषु/पारम्परिकसंस्कृतशिक्षणसंस्थासु आचार्य/ तत्समकक्षायाम् शास्त्रि/तत्समकक्षायाः अन्तिमवर्षे कस्मिंश्चिदपि शास्त्रे अधीयानाः/शिक्षाशास्त्रि/शिक्षाचार्यकक्षायाम् अधीयानाः गुरुकुले अधीयानाः/कस्यचिद्विदुषः सन्निधौ स्वाध्यायशीलाश्च छात्राः भागग्रहणय अर्हाः।(गुरुकुले अधीयानानां/विद्वत्सन्निधौ स्वाध्यायरतानां वयोमितिः 01-01-2023 तमे दिनाङ्के 26 वर्षाणि अतीतानि न स्युः) ➢ प्रतिराज्यं/प्रति-स्पर्धालुगणं प्रत्येकं विषये (शास्त्रे) भाषणस्पर्धायाम् एकः एव स्पर्धालुः भागं ग्रहीतुमर्हति। एकः स्पर्धालुः एकस्मिन् एव शास्त्रे भाषणस्पर्धायां भागग्रहणाय अनुमन्यते। ➢ शलाकापरीक्षासु/कण्ठपाठस्पर्धासु/शास्त्रार्थविचारे यः भागं गृह्णाति सः अत्र भागग्रहणं नार्हति। ➢ भाषणार्थं (वामतः स्तम्भे) निर्दिष्टं तत्तच्छास्त्रसम्बद्धं ग्रन्थं सम्यगधीत्य स्पर्धालुः उपस्थितः भवेत्। स्पर्धारम्भात् एकघण्टातः पूर्वं तेभ्यः ग्रन्थेभ्यः/विषयेभ्यः(भारतीयविज्ञानभाषणे निर्दिष्टविषयेभ्यः) प्रतिशास्त्रं कश्चन विषय-विशेषः भाषणीयविषयस्य शीर्षकत्वेन उद्घोष्यते। ➢ भाषणाय षट्-निमेषात्मकः (5+1) कालः दीयते। (पञ्चनिमेषाणामन्ते सूचना दीयते। तदनन्तरम् एकनिमेषाभ्यन्तरे भाषणम् उपसंहरणीयम्।) ➢ भाषणानन्तरं निर्णायकाः प्रश्नान् पृच्छेयुः।	**प्रथमस्थानम्** स्वर्णपदकम् 12000/- रूप्यकाणि च। **द्वितीयस्थानम्** रजतपदकम् 8000/- रूप्यकाणि च। **तृतीयस्थानम्** कांस्यपदकम् 5000/- रूप्यकाणि च। विशिष्टश्रेण्या (80% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा) उत्तीर्णवद्भ्यः 2500/- रूप्यकाणि।
2.	**साहित्यभाषणम्** ध्वन्यालोके प्रथमद्वितीयोद्योतौ		
3.	**न्यायभाषणम्** गादाधरीयपञ्चलक्षण्यां पञ्चलक्षणानि		
4.	**साङ्ख्ययोगभाषणम्** योगभाष्यस्य तृतीयपादः		
5.	**मीमांसाभाषणम्** भाट्टदीपिकायां विशेषातिदेशः		
6.	**वेदान्तभाषणम्** ब्रह्मसूत्रे चतुर्थोध्यायः (तत्तत्सिद्धान्तानुसारेण)		
7.	**धर्मशास्त्रभाषणम्** मनुस्मृतौ नवमाध्यायः		
8.	**ज्यौतिषभाषणम्** बृहज्जातकम् (संपूर्णम्)		
9.	**जैन-बौद्धदर्शनभाषणम्** न्यायबिन्दुः		
10.	**वेदभाष्यभाषणम्** ऋग्वेदभाष्यभूमिका		
11.	**आयुर्वेदभाषणम्** अष्टाङ्गहृदये सूत्रस्थाने आदिमाः पञ्च अध्यायाः		
12.	**भारतीयविज्ञानभाषणम्** 1.भारतीयभौतिकविज्ञानम् 2.भारतीयरसायनविज्ञानम् 3.भारतीयवनस्पतिविज्ञानम् 4.भारतीयप्राणिविज्ञानम् 5.भारतीयकृषिविज्ञानम् 6.भारतीयान्तरिक्षविज्ञानम् 7.भारतीयपर्यावरणविज्ञानम् 8.भारतीयालयनिर्माणविधिः 9.भारतीयदण्डव्यवस्था 10.भारतीयस्वास्थ्यविज्ञानम् 11.भारतीयप्रबन्धनविधिः 12.भारतीयार्थशास्त्रम्		

६०तमी अखिलभारतीया शास्त्रीया स्पर्धा

(22-26 मार्च 2023)

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

आयोजनस्थलम्- वैदिकविज्ञानकेन्द्रम्, काशी हिन्दू विश्वविद्यालयः, वाराणसी

<table>
<tr><th>क्र.सं.</th><th>स्पर्धायाः नाम अध्येतव्यः ग्रन्थश्च</th><th>भागग्रहणाय अर्हता/स्पर्धाविवरणम्</th><th>पुरस्कारः</th></tr>
<tr><td>13.</td><td>व्याकरणशलाकापरीक्षा
वैयाकरणभूषणसारस्य धात्वर्थलकारार्थप्रकरणे</td><td rowspan="10">➢ राज्यस्तरीयस्पर्धायां चिताः, संस्कृतविश्वविद्यालयेषु/ पारम्परिकसंस्कृतशिक्षणसंस्थासु आचार्य/ तत्समकक्षायाम् शास्त्रि/तत्समकक्षायाः अन्तिमवर्षे कस्मिंश्चिदपि शास्त्रे अधीयानाः/शिक्षाशास्त्रि/शिक्षाचार्यकक्षायाम् अधीयानाः गुरुकुले अधीयानाः/कस्यचिद्विदुषः सन्निधौ स्वाध्यायशीलाश्च छात्राः भागग्रहणय अर्हाः।(गुरुकुले अधीयानानां/विद्वत्सन्निधौ स्वाध्यायरतानां वयोमितिः 01-01-2023 तमे दिनाङ्के 26 वर्षाणि अतीतानि न स्युः)

➢ प्रत्येकं शास्त्रे शलाकापरीक्षायाम् एकस्मात् राज्यात् (प्रतिस्पर्धालुगणम्)एकस्यैव अवसरः प्रदीयते।

➢ एकस्य छात्रस्य एकस्यां शलाकास्पर्धायाम् एव भागग्रहणाय अवसरः कल्प्यते।

➢ भाषणस्पर्धासु/कण्ठपाठस्पर्धासु/शास्त्रार्थविचारे यः भागं गृह्णाति सः अत्र भागग्रहणं नार्हति।

*शलाकापरीक्षायाः क्रमः अन्तिमपृष्ठे दृष्टव्यः</td><td rowspan="10">प्रथमस्थानम्
स्वर्णपदकम् +स्वर्णशलाका +25000/- रूप्यकाणि च।

द्वितीयस्थानम्
रजतपदकम् + 20000/- रूप्यकाणि च।

तृतीयस्थानम्
कांस्यपदकम् +15000/- रूप्यकाणि च।

विशिष्टश्रेण्या (80% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा) उत्तीर्णवद्भ्यः 5000/- रूप्यकाणि।</td></tr>
<tr><td>14.</td><td>साहित्यशलाकापरीक्षा
साहित्यदर्पणे सप्तमपरिच्छेदतः ग्रन्थसमाप्तिपर्यन्तम् (7,8,9,10 परिच्छेदाः)</td></tr>
<tr><td>15.</td><td>न्यायशलाकापरीक्षा
न्यायभाष्ये तृतीयोध्यायः</td></tr>
<tr><td>16.</td><td>मीमांसाशलाकापरीक्षा
मीमांसाशाबरभाष्यस्य तृतीयाध्यये प्रथमद्वितीयपादौ</td></tr>
<tr><td>17.</td><td>वेदान्तशलाकापरीक्षा
ब्रह्मसूत्रं प्रथमोध्यायः तत्तत्सिद्धान्तानुसारेण (विशिष्टाद्वैतवेदान्ते जिज्ञासाधिकरणं विहाय)</td></tr>
<tr><td>18.</td><td>ज्यौतिषशलाकापरीक्षा
सिद्धान्तशिरोमणौ
पर्वसम्भवाधिकारतःपाताधिकारपर्यन्तम्
(प्रसङ्गे सति सूत्रं क्षेत्रं वा फलके विलिख्य व्याख्येयम्)</td></tr>
<tr><td>19.</td><td>पुराणेतिहासशलाकापरीक्षा
श्रीमद्वाल्मीकिरामायणस्य सुन्दरकाण्डम्</td></tr>
<tr><td>20.</td><td>भारतीयगणितशलाकापरीक्षा
लीलावत्याम् आदितः श्रेढीव्यवहारपर्यन्तम् (व्याख्यानावसरे यथाप्रसङ्गं गणितं फलके कृत्वा प्रदर्शनीयम् उपपत्तिश्चविवरणीया)</td></tr>
<tr><td>21.</td><td>अर्थशास्त्रशलाकापरीक्षा
कामन्दकीयनीतिसारे आदिमाः त्रयःसर्गाः जयमङ्गलव्याख्यासहिताः</td></tr>
<tr><td>22.</td><td>काव्यशलाकापरीक्षा
रघुवंशे दशमसर्गतः चतुर्दशसर्गपर्यन्तम् (मल्लीनाथीयादिव्याख्यासु स्थिताः विशेषाः उपस्थापनीयाः)</td></tr>
</table>

क्र.सं.	स्पर्धायाः नाम अध्येतव्यः ग्रन्थश्च	भागग्रहणाय अर्हता/स्पर्धाविवरणम्	पुरस्कारः
23	**शास्त्रार्थविचारः** 1. कालनिरूपणम् 2. शाब्दबोधे मुख्यविशेष्यविचारः 3. धात्वर्थनिरूपणम् 4. अन्विताभिधानवादः 5. ख्यातिनिरूपणम्	➢ राज्यस्तरीयस्पर्धायां चिताः, संस्कृतविश्वविद्यालयेषु/ पारम्परिकसंस्कृत- शिक्षणसंस्थासु विद्यावारिधौ/आचार्य/ तत्समकक्षायाम् शास्त्रि/तत्समकक्षायाः अन्तिमवर्षे कस्मिंश्चिदपि शास्त्रे अधीयानाः/शिक्षाशास्त्रि/ शिक्षाचार्यकक्षायाम् अधीयानाः गुरुकुले अधीयानाः/कस्यचिद्विदुषः सन्निधौ स्वाध्यायशीलाश्च छात्राः भागग्रहणय अर्हाः।(विद्यावारिधौ/गुरुकुले अधीयानानां/विद्वत्सन्निधौ स्वाध्यायरतानां वयोमितिः 01-01-2023 तमे दिनाङ्के 26 वर्षाणि अतीतानि न स्युः) ➢ अत्र वामतः स्तम्भे निर्दिष्टविषयेषु स्पर्धार्थिनः सम्यक् अध्ययनं कुर्युः। तदन्तर्गतं स्वाभीष्टशास्त्रांशगतं शीर्षकं निश्चित्य सूक्ष्मतया अनुसन्धानं कुर्युः। स्ववक्तव्यविषयस्य शास्त्रान्तरेण सम्बन्धं/साम्यं/भेदं पूर्वपक्षं, सिद्धान्तं च सम्यगवगच्छेयुः। तद्विषये परिचर्चार्थं सिद्धतां कुर्युः। ➢ प्रत्येकं राज्यात् राज्यस्तरे चितौ द्वौ एव छात्रौ अस्यां स्पर्धायां भागं ग्रहीतुमर्हतः। इयं स्पर्धा सोपानत्रयवती भवति। प्रथमे सोपाने चितं युगलषट्कं द्वितीयं सोपानं प्रति याति। तत्र युगलद्वयं चीयते।तस्य युगलद्वयस्य तृतीये सोपाने पुनः स्पर्धा भवति। तत्र युगलमेकं प्रथमस्थानं प्राप्नोति। अन्यत् च युगलं द्वितीयस्थानं प्राप्नोति। त्रिषु सोपानेषु अपि स्पर्धारम्भात् **एकघण्टातः पूर्वं** निर्दिष्टेभ्यः विषयेभ्यः कश्चन विषयविशेषः शास्त्रार्थविषयस्य शीर्षकत्वेन उद्घोष्यते। ➢ भाषणस्पर्धासु/कण्ठपाठस्पर्धासु/शलाकापरीक्षासु यः भागं गृह्णाति सः अत्र भागग्रहणं नार्हति। ➢ युगलवाक्यार्थरूपेण इयं स्पर्धा भवति। प्रथमसोपाने प्रदत्तविषयाधारेण स्वाभीष्टशास्त्रनुसारं निश्चित-शीर्षकानुसारेण 15 निमेषात्मके काले विषयः प्रतिपादनीयः। द्वयोः मध्ये कश्चन पूर्वपक्षं कश्चन सिद्धान्तं च उपस्थापयेत्। प्रथमे सोपाने चितेन युगलषट्केन द्वितीयसोपाने पुनः निर्दिष्टशीर्षकानुसारेण 15 निमेषात्मके काले विषयः प्रतिपादनीयः।द्वितीये सोपाने चितेन युगलद्वयेन पुनः निर्दिष्टशीर्षकानुसारेण 30 निमेषात्मके काले विषयः प्रतिपादनीयः। ➢ स्पर्धिनः निर्णायकानुमतिं प्राप्य प्रश्नान् कुर्युः। ***शास्त्रार्थविचारस्य क्रमः अन्तिमपृष्ठे दृष्टव्यः**	**प्रथमस्थानम्** स्वर्णपदकम् +25000/- रूप्यकाणि च।(प्रत्येकम्) **द्वितीयस्थानम्** रजतपदकम् + 20000/- रूप्यकाणि च।(प्रत्येकम्) प्रथमस्थानं द्वितीयस्थानं च विहाय प्रथमे सोपाने उत्तीर्णवद्भ्यः 10000/- रूप्यकाणि। (प्रत्येकम्)

क्र.सं.	स्पर्धायाः नाम अध्येतव्यः ग्रन्थश्च	भागग्रहणाय अर्हता/स्पर्धाविवरणम्	पुरस्कारः
24.	**काव्यकण्ठपाठः** किरातार्जुनीये आदितः पञ्चमसर्गपर्यन्तम्	➢ राज्यस्तरीयस्पर्धायां चिताः संस्कृतविश्वविद्यालयेषु/ पारम्परिक संस्कृतशिक्षणसंस्थासु पू-मध्यमा/उ-मध्यमा/ प्राक्शास्त्रिकक्षायां/ शास्त्रिकक्षायां तत्समकक्षायाम्/ गुरुकुले अधीयानाः/ कस्यचिद्विदुषः सन्निधौ स्वाध्यायशीलाश्च छात्राः भागग्रहणय अर्हाः। (गुरुकुले विदुषः सन्निधौ च अधीयानानां वयोमितिः 01-01-2023 तमे दिनाङ्के 21 वर्षाणि अतीतानि न स्युः।) ➢ प्रतिराज्यं/प्रति-स्पर्धालुगणम् एकस्य एव अवसरः। ➢ भाषणस्पर्धासु शलाकापरीक्षासु शास्त्रार्थविचारे अन्यकण्ठपाठस्पर्धासु वा यः भागं गृह्णाति सः अत्र भागं ग्रहीतुं नार्हति। ➢ निर्णायकाः निर्दिष्टग्रन्थभागे प्रत्येकं सर्गस्य विभिन्नस्थानेषु स्पर्धालोः परीक्षणं कुर्युः। निर्णायकैः उद्धृतात् स्थानात्, यावत् पर्यन्तं निर्णायकाः श्रोतुमिच्छन्ति तावत् पर्यन्तं स्पर्धालुना श्लोकाः श्रावणीयाः।	**प्रथमस्थानम्** स्वर्णपदकम् 12000/- रूप्यकाणि च। **द्वितीयस्थानम्** रजतपदकम् 8000/- रूप्यकाणि च। **तृतीयस्थानम्** कांस्यपदकम् 5000/- रूप्यकाणि च। विशिष्टश्रेण्या (80% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा) उत्तीर्णवद्भ्यः 2500/- रूप्यकाणि। प्रथमश्रेण्या (65% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा) उत्तीर्णवद्भ्यः 1500/- रूप्यकाणि।
25.	**अमरकोषकण्ठपाठः** संपूर्णः अमरकोषः	➢ राज्यस्तरीयस्पर्धायां चिताः संस्कृतविश्वविद्यालयेषु/ पारम्परिकसंस्कृतशिक्षणसंस्थासु पू- मध्यमा/उ- मध्यमा/ प्राक्शास्त्रिकक्षायां/ शास्त्रिकक्षायां तत्समकक्षायाम्/ गुरुकुले अधीयानाः /कस्यचिद्विदुषः सन्निधौ स्वाध्यायशीलाश्च छात्राः भागग्रहणय अर्हाः। (गुरुकुले विदुषः सन्निधौ च अधीयानानां वयोमितिः 01-01-2023 तमे दिनाङ्के 21 वर्षाणि अतीतानि न स्युः।) ➢ प्रतिराज्यं/प्रतिस्पर्धालुगणम् एकस्य एव अवसरः।	**प्रथमस्थानम्** स्वर्णपदकम् 12000/- रूप्यकाणि च। **द्वितीयस्थानम्**

		➢ भाषणस्पर्धासु शलाकापरीक्षासु शास्त्रार्थविचारे अन्यकण्ठपाठस्पर्धासु वा यः भागं गृह्णाति सः अत्र भागं ग्रहीतुं नार्हति। ➢ अस्यां स्पर्धायां सकृत् स्वर्णपदकेन पुरस्कृतः अनन्तरवर्षेषु पुनः अस्यां स्पर्धायां भागग्रहणाय नानुमन्यते। ➢ निर्णायकाः निर्दिष्टग्रन्थभागे प्रत्येकं काण्डस्य विभिन्नस्थानेषु स्पर्धालोः परीक्षणं कुर्युः। निर्णायकैः उद्धृतात् स्थानात्, यावत् पर्यन्तं निर्णायकाः श्रोतुमिच्छन्ति तावत् पर्यन्तं स्पर्धालुना श्लोकाः श्रावणीयाः।	रजतपदकम् 8000/- रूप्यकाणि च। **तृतीयस्थानम्** कांस्यपदकम् 5000/- रूप्यकाणि च। विशिष्टश्रेण्या (80% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा) उत्तीर्णवद्भ्यः 2500/- रूप्यकाणि। प्रथमश्रेण्या (65% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा) उत्तीर्णवद्भ्यः 1500/- रूप्यकाणि।
26.	**अष्टाध्यायीकण्ठपाठः** सम्पूर्णा अष्टाध्यायी	➢ राज्यस्तरीयस्पर्धायां चिताः संस्कृतविश्वविद्यालयेषु/ पारम्परिकसंस्कृतशिक्षणसंस्थासु पू- मध्यमा/उ- मध्यमा/ प्राक्शास्त्रिकक्षायां/ शास्त्रिकक्षायां तत्समकक्षायाम्/ गुरुकुले अधीयानाः /कस्यचिद्विदुषः सन्निधौ स्वाध्यायशीलाश्च छात्राः भागग्रहणय अर्हाः। (गुरुकुले विदुषः सन्निधौ च अधीयानानां वयोमितिः 01-01-2023 तमे दिनाङ्के 21 वर्षाणि अतीतानि न स्युः।) ➢ प्रतिराज्यं/प्रति-स्पर्धालुगणम् एकस्य एव अवसरः। ➢ भाषणस्पर्धासु शलाकापरीक्षासु शास्त्रार्थविचारे अन्यकण्ठपाठस्पर्धासु वा यः भागं गृह्णाति सः अत्र भागं ग्रहीतुं नार्हति। ➢ अस्यां स्पर्धायां सकृत् स्वर्णपदकेन पुरस्कृतः अनन्तरवर्षेषु पुनः अस्यां स्पर्धायां भागग्रहणाय नानुमन्यते।	**प्रथमस्थानम्** स्वर्णपदकम् 12000/- रूप्यकाणि च। **द्वितीयस्थानम्** रजतपदकम् 8000/- रूप्यकाणि च। **तृतीयस्थानम्** कांस्यपदकम् 5000/- रूप्यकाणि च।

		➢ निर्णायकाः निर्दिष्टग्रन्थभागे प्रत्येकम् अध्यायेषु विभिन्नस्थानेषु स्पर्धालोः परीक्षणं कुर्युः। निर्णायकैः उद्धृतात् स्थानात्, यावत् पर्यन्तं निर्णायकाः श्रोतुमिच्छन्ति तावत् पर्यन्तं स्पर्धालुना सूत्राणि श्रावणीयानि।	विशिष्टश्रेण्या (80% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा) उत्तीर्णवद्भ्यः 2500/- रूप्यकाणि। प्रथमश्रेण्या (65% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा) उत्तीर्णवद्भ्यः 1500/- रूप्यकाणि।
27.	**धातुरूपकण्ठपाठः** निर्दिष्टानां 100 धातूनां दशसु लकारेषु सर्वाणि कर्तरि, कर्मणि/भावे रूपाणि लटि ण्यन्त-सन्नन्तरूपाणि च।	➢ राज्यस्तरीयस्पर्धायां चिताः संस्कृतविश्वविद्यालयेषु/ पारम्परिकसंस्कृतशिक्षणसंस्थासु पू- मध्यमा/उ- मध्यमा/ प्राक्शास्त्रिकक्षायां/ शास्त्रिकक्षायां तत्समकक्षायाम्/ गुरुकुले अधीयानाः /कस्यचिद्विदुषः सन्निधौ स्वाध्यायशीलाश्च छात्राः भागग्रहणय अर्हाः। (गुरुकुले विदुषः सन्निधौ च अधीयानानां वयोमितिः 01-01-2023 तमे दिनाङ्के 21 वर्षाणि अतीतानि न स्युः।) ➢ प्रतिराज्यं/प्रति-स्पर्धालुगणम् एकस्य एव अवसरः। ➢ भाषणस्पर्धासु शलाकापरीक्षासु शास्त्रार्थविचारे अन्यकण्ठपाठस्पर्धासु वा यः भागं गृह्णाति सः अत्र भागं ग्रहीतुं नार्हति। ➢ अस्यां स्पर्धायां सकृत् स्वर्णपदकेन पुरस्कृतः अनन्तरवर्षेषु पुनः अस्यां स्पर्धायां भागग्रहणाय नानुमन्यते। ➢ स्पर्धार्थं निर्दिष्टधातुषु निर्णायकैः पृष्टानां धातूनां लकाररूपाणि स्पर्धालुना वक्तव्यानि।	**प्रथमस्थानम्** स्वर्णपदकम् 12000/- रूप्यकाणि च। **द्वितीयस्थानम्** रजतपदकम् 8000/- रूप्यकाणि च। **तृतीयस्थानम्** कांस्यपदकम् 5000/- रूप्यकाणि च। विशिष्टश्रेण्या (80% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा) उत्तीर्णवद्भ्यः 2500/- रूप्यकाणि।

			प्रथमश्रेण्या (65% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा) उत्तीर्णवद्भ्यः 1500/- रूप्यकाणि।

धातुरूपकण्ठपाठनिमित्तं निर्दिष्टाः धातवः

- भू-सत्तायाम् 2. हसे-हसने, 3. पठ -व्यक्तायां वाचि 4. रक्ष-पालने, 5. वद- व्यक्तायां वाचि, 6. गम्लृ-गतौ, 7. दृशिर्- प्रेक्षणे, 8. पा-पालने, 9. ष्ठा-गतिनिवृत्तौ, 10. घ्रा-गन्धोपादाने, 11. षद्लृ-विशरणगत्यवसादनेषु, 12. डुपचष्- पाके, 13.णम-प्रह्वत्वे शब्दे च, 14. स्मृ- आध्याने, 15. जि-जये, 16. श्रु- श्रवणे, 17.कृष- विलेखने, 18.वस-निवासे, 19. त्यज-हानौ, 20. षेवृ-सेवने, 21.डुलभष्-प्राप्तौ, 22.वृधु-वृद्धौ, 23.मुद-हर्षे, 24.षह-मर्षणे, 25.वृतु-वर्तने, 26.ईक्ष-दर्शने, 27. णीञ्-प्रापणे, 28.हृञ्- हरणे, 29. टुयाचृ-याञ्चायाम्, 30.वह- प्रापणे,
- 31.अद-भक्षणे, 32. अस-भुवि, 33.इण्- गतौ, 34. रुदिर्-अश्रुविमोचने, 35. ञिष्वप्-शये, 36 दुह- प्रपूरणे, 37. लिह्-आस्वादने, 38. हन-हिंसागत्योः, 39. ष्टुञ्-स्तुतौ, 40. या- प्रापणे, 41. पा-रक्षणे, 42. शासु-अनुशिष्टौ, 43.विद- ज्ञाने,44.आस- उपवेशने, 45.शीङ्- स्वप्ने, 46. इङ्- अध्ययने, 47.ब्रूञ्- व्यक्तायां वाचि,
- 48.हु-दानादानयोः, 49.ञिभी- भये, 50. ह्री-लज्जायाम्, 51. डुभृञ्-धारणपोषणयोः 52.ओहाक्- त्यागे, 53.माङ्- माने शब्दे च, 54. डुदाञ्-दाने , 55. डुदाञ्-धारणपोषणयोः,
- 56.दिवु-क्रीडा.. कान्तिगतिषु, 57. नृती- गात्रविक्षेपे , 58 णश- अदर्शने, 59.भ्रमु-अनवस्थाने, 60. श्रमु- तपसि खेदे च, 61.षिवु-तन्तुसन्ताने, 62.षूङ्- प्राणिप्रसवे, 63.शो-तनूकरणे, 64.पद-गतौ,65.कुप-क्रोधे, 66.युध-संप्रहारे, 67.जनी-प्रादुर्भावे
- 68.चिञ्-चयने, 69.आप्लृ-व्याप्तौ, 70.शक्लृ-शक्तौ, 71.अशू-व्याप्तौ संघाते च,72.षुञ्- अभिषवे
- 73.तुद-व्यथने ,74.इष-इच्छायाम्, 75.लिख- अक्षरविन्यासे, 76.प्रच्छ-ज्ञीप्सायाम्, 77.स्पृश-संस्पर्शने, 78.कृ-विक्षेपे, 79.गृ- निगरणे,80. क्षिप- प्रेरणे, 81.मृङ्- प्राणत्यागे, 82.मुच्लृ-मोक्षणे
- 83.रुधिर्- आवरणे, 84.भिदिर्- विदारणे, 85.छिदिर्- द्वैधीकरणे, 86.हिसि-हिंसायाम्, 87.युजिर्-योगे, 88.भञ्जो- आमर्दने, 89. भुज-पालनाभ्यवहारयोः
- 90. तनु- विस्तारे, 91.डुकृञ्- करणे
- 92. डुक्रीञ्- द्रव्यविनिमये,93.ज्ञा- अवबोधने, 94. बन्ध- बन्धने,95.मन्थ- विलोडने, 96.ग्रह-उपादाने
- 97.चुर- स्तेये, 98.चिति- स्मृत्याम्, 99. भक्ष- अदने, 100. कथ-वाक्यप्रबन्धे

क्र.सं.	स्पर्धायाः नाम अध्येतव्यः ग्रन्थश्च	भागग्रहणाय अर्हता/स्पर्धाविवरणम्	पुरस्कारः
28.	**भगवद्गीताकण्ठपाठः** संपूर्णा भगवद्गीता	➢ राज्यस्तरीयस्पर्धायां चिताः संस्कृतविश्वविद्यालयेषु/ पारम्परिकसंस्कृतशिक्षणसंस्थासु पू- मध्यमा/उ- मध्यमा/ प्राक्शास्त्रिकक्षायां/ शास्त्रिकक्षायां तत्समकक्षायाम्/ गुरुकुले अधीयानाः /कस्यचिद्विदुषः सन्निधौ स्वाध्यायशीलाश्च छात्राः भागग्रहणय अर्हाः। (गुरुकुले विदुषः सन्निधौ च अधीयानानां वयोमितिः 01-01-2023 तमे दिनाङ्के 21 वर्षाणि अतीतानि न स्युः।) ➢ प्रतिराज्यं/प्रति-स्पर्धालुगणम् एकस्य एव अवसरः। ➢ भाषणस्पर्धासु शलाकापरीक्षासु शास्त्रार्थविचारे अन्यकण्ठपाठस्पर्धासु वा यः भागं गृह्णाति सः अत्र भागं ग्रहीतुं नार्हति। ➢ अस्यां स्पर्धायां सकृत् स्वर्णपदकेन पुरस्कृतः अनन्तरवर्षेषु पुनः अस्यां स्पर्धायां भागग्रहणाय नानुमन्यते। ➢ निर्णायकाः निर्दिष्टग्रन्थभागे प्रत्येकम् अध्यायेषु विभिन्नस्थानेषु स्पर्धालोः परीक्षणं कुर्युः। निर्णायकैः उद्धृतात् स्थानात्, यावत् पर्यन्तं निर्णायकाः श्रोतुमिच्छन्ति तावत् पर्यन्तं स्पर्धालुना श्लोकाः श्रावणीयाः।	**प्रथमस्थानम्** स्वर्णपदकम् 12000/- रूप्यकाणि च। **द्वितीयस्थानम्** रजतपदकम् 8000/- रूप्यकाणि च। **तृतीयस्थानम्** कांस्यपदकम् 5000/- रूप्यकाणि च। विशिष्टश्रेण्या (80% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा) उत्तीर्णवद्भ्यः 2500/- रूप्यकाणि। प्रथमश्रेण्या (65% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा)उत्तीर्णवद्भ्यः 1500/- रूप्यकाणि।
29.	**सुभाषितकण्ठपाठः** निर्दिष्टानि पञ्चाशताधिकैशतं सुभाषितानि	➢ राज्यस्तरीयस्पर्धायां चिताः संस्कृतविश्वविद्यालयेषु/ पारम्परिकसंस्कृतशिक्षणसंस्थासु पू- मध्यमा/उ- मध्यमा/ प्राक्शास्त्रिकक्षायां/ शास्त्रिकक्षायां तत्समकक्षायाम्/ गुरुकुले अधीयानाः /कस्यचिद्विदुषः सन्निधौ स्वाध्यायशीलाश्च छात्राः भागग्रहणय अर्हाः। (गुरुकुले विदुषः सन्निधौ च अधीयानानां वयोमितिः 01-01-2023 तमे दिनाङ्के 21 वर्षाणि अतीतानि न स्युः।) ➢ प्रतिराज्यं/प्रति-स्पर्धालुगणम् एकस्य एव अवसरः।	**प्रथमस्थानम्** स्वर्णपदकम् 12000/- रूप्यकाणि च। **द्वितीयस्थानम्**

		➢ भाषणस्पर्धासु शलाकापरीक्षासु शास्त्रार्थविचारे अन्यकण्ठपाठ- स्पर्धासु वा यः भागं गृह्णाति सः अत्र भागं ग्रहीतुं नार्हति। ➢ अस्यां स्पर्धायां सकृत् स्वर्णपदकेन पुरस्कृतः अनन्तरवर्षेषु पुनः अस्यां स्पर्धायां भागग्रहणाय नानुमन्यते। निर्णायकाः निर्दिष्टग्रन्थभागे प्रत्येकम् सुभाषितेषु विभिन्नस्थानेषु स्पर्धालोः परीक्षणं कुर्युः। निर्णायकैः उद्धतात् स्थानात्, यावत् पर्यन्तं निर्णायकाः श्रोतुमिच्छन्ति तावत् पर्यन्तं स्पर्धालुना श्लोकाः श्रावणीयाः। **निर्दिष्टानां सूभाषितानां सूची अन्तिमपृष्ठे दृष्टव्या**	रजतपदकम् 8000/- रूप्यकाणि च। **तृतीयस्थानम्** कांस्यपदकम् 5000/- रूप्यकाणि च। विशिष्टश्रेण्या (80% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा) उत्तीर्णवद्भ्यः 2500/- रूप्यकाणि। प्रथमश्रेण्या (65% अङ्कैः तदुपरि अङ्कैः वा) उत्तीर्णवद्भ्यः 1500/- रूप्यकाणि।
30.	**समस्यापूर्तिः**	➢ राज्यस्तरीयस्पर्धायां चितौ समस्यापूर्तौ, अक्षरश्लोकीस्पर्धायां च तदर्थमेव चितौ द्वौ (समस्यापूर्तौ एकः, अक्षरश्लोक्यामेकः) भागं ग्रहीतुमर्हतः। उपर्युक्तासु स्पर्धासु यादृशस्तरीयाः अर्हाः तत्तत्स्तरीयाः अत्रपि अर्हाः। तावुभौ अतिरिच्य प्रत्येकं राज्यात् आगतस्य स्पर्धालुगणस्य अन्ये सर्वे सदस्याः अपि भागं ग्रहीतुमर्हन्ति। अर्थात् भाषणस्पर्धासु शलाकापरीक्षासु कण्ठपाठस्पर्धासु शास्त्रार्थविचारे स्फूर्तिस्पर्धायां वा ये भागं गृह्णन्ति ते अपि समस्यपूर्तौ अक्षरश्लोक्यां च भागं ग्रहीतुमर्हन्ति। ➢ समस्यापूर्तिनिमित्तं समस्यात्रयं स्पर्धास्थाने उद्धोष्यते। एकघण्टाकाले प्रत्येकं स्पर्धार्थिना न्यूनातिन्यूनं समस्याद्वयं पूरणीयम् (दत्तपङ्क्तिमुपयुज्य श्लोकरचना कर्तव्या)	**प्रथमस्थानम्** स्वर्णपदकम् 12000/- रूप्यकाणि च। **द्वितीयस्थानम्** रजतपदकम् 8000/- रूप्यकाणि च। **तृतीयस्थानम्** कांस्यपदकम् 5000/- रूप्यकाणि च।

31.	अक्षरश्लोकी	➢ अक्षरश्लोक्याम् अधोनिर्दिष्टकविभिः विरचितेभ्यः ग्रन्थेभ्यः एव श्लोकाः स्वीकरणीयाः 1)कालिदासः 2)श्रीहर्षः 3) भारविः 4)माघः 5)भवभूतिः 6)शूद्रकः 7) विशाखदत्तः 8) भर्तृहरिः (सुभाषितत्रिशती) 9) श्रीशंकरभागवत्पादः(स्तोत्राणि)10)पण्डितराजजगन्नाथः(पञ्चलहर्यः) 11) भोजराजः(चम्पूरामायणम्) 12) अनन्तभट्टः (चम्पूभारतम्) 13) त्रिविक्रमभट्टः (नलचम्पूः)14) अश्वघोषः 15)भासः ➢ पूर्ववर्तिना स्पर्धालुना पठितस्य श्लोकस्य तृतीयपादगतं प्रथमाक्षरं गृहीत्वा स्वस्वपर्याये स्पर्धालुः श्लोकं पठेत्। यथा- ‘कश्चित् कान्ता-------’ इति मेघदूतश्लोके पठिते सति क्रमागतपर्यायः स्पर्धी यकारेणारभ्यमाणं श्लोकं पठेत्। ➢ स्पर्धां परिसमापयितुम् उपलब्धसमयं, स्पर्धायाः गतिं च वीक्ष्य स्पर्धारम्भानन्तरं क्रमेण नियमाः निर्णायकैः परिशोधयिष्यन्ते। ➢ कस्मिंश्चिद्वर्षे राष्ट्रस्तरीयायाम् अक्षरश्लोक्यां स्वर्णपदकेन पुरस्कृतः पुनः अस्याम् अक्षरश्लोक्यां भागग्रहणाय नानुमन्यते।	**प्रथमस्थानम्** स्वर्णपदकम् 12000/- रूप्यकाणि च। **द्वितीयस्थानम्** रजतपदकम् 8000/- रूप्यकाणि च। **तृतीयस्थानम्** कांस्यपदकम् 5000/- रूप्यकाणि च।
32.	शास्त्रीयस्फूर्तिस्पर्धा	➢ राज्यस्तरीयस्पर्धायां चिताः संस्कृतविश्वविद्यालयेषु/ पारम्परिकसंस्कृतशिक्षणसंस्थासु शास्त्रिकक्षायां/ आचार्यकक्षायां/विद्यावारिधिकक्षायां/तत्समकक्षायाम्/गुरुकुले अधीयानाः/ कस्यचिद्विदुषः सन्निधौ शिक्षाशास्त्रि/शिक्षाचार्यकक्षायाम् अधीयानाश्च छात्राः भागग्रहणाय अर्हाः। (गुरुकुले अधीयानानां/विद्वत्सन्निधौ स्वाध्यायरतानां वयोमितिः 01-01-2023 तमे दिनाङ्के 26 वर्षाणि अतीतानि न स्युः। ➢ शास्त्रीयस्फूर्तिस्पार्धायां (Quiz) प्रतिराज्यं द्वयोः एकः गणः भागं ग्रहीतुमर्हति। एतद्गणसदस्यौ इतरस्पर्धासु भागग्रहीतारौ, एतदर्थमेव चितौ वा भवितुमर्हतः। केवलसंस्कृतसाहित्यसंबद्धाः विषयाः भवन्ति। वेदाः उपनिषदः पुराणानि शास्त्राणि काव्यानि इत्यादीनि	**प्रथमस्थानम्** स्वर्णपदकम् 12000/- रूप्यकाणि च। **द्वितीयस्थानम्** रजतपदकम् 8000/- रूप्यकाणि च। **तृतीयस्थानम्** कांस्यपदकम् 5000/- रूप्यकाणि च।

विजयवैजयन्ती

विभिन्नस्पर्धासु स्पर्धालूनां पुरस्कारोपलब्धेः आधारेण अत्यधिकाङ्कभाजे स्पर्धालुगणाय विजयवैजयन्ती प्रदास्यते।स्वर्णपदकस्य कृते पञ्च अङ्काः रजतपदकस्य कृते त्रयः अङ्काः कांस्यपदकस्य कृते एकः अङ्कः च निर्धिरिताः।

राष्ट्रस्तरे अखिलभारतीयशास्त्रीयस्पर्धासु भागग्रहणाय प्रक्रिया

□राज्यस्तरीयस्पर्धासु चिताः, नियमावल्यां दर्शितरीत्या अर्हतावन्तः राष्ट्रस्तरे अखिलभारतीयशास्त्रीयस्पर्धासु भागं ग्रहीष्यन्ति। अर्थात् राज्यस्तरीयस्पर्धायोजनसमित्या राष्ट्रस्तरीयस्पर्धानिमित्तं चितः अर्हस्पर्धिगणः एव राष्ट्रस्तरीय (अखिलभारतस्तरीय)स्पर्धासु उपस्थितः भवेत्। एतद्विहाय कश्चन विश्वविद्यालयः/महाविद्यालयः/विद्यालयः/काचिदपि संस्था / किमपि गुरुकुलम् साक्षादेव स्वीयं छात्रम् अखिलभारतीयशास्त्रीयस्पर्धाः प्रति प्रेषयितुं न अर्हति। अतः नियमावल्यां निर्दिष्टासु स्पर्धासु भागग्रहणचिकीर्षवः/स्पर्धार्थिनः आदौ राज्यस्तरीयस्पर्धार्थं स्वस्वसंस्थामाध्यमेन स्वगुरुकुलमाध्यमेन/गुरोः माध्यमेन वा निर्दिष्टप्रपत्रं प्रपूर्य राज्यस्तरीयस्पर्धायोजकसंस्थायै सम्प्रेष्य नामाङ्कनं कुर्युः। राज्यस्तरीय/ स्पर्धायोजकाः के, भागग्रहणार्थमावेदयितुं प्रपत्रणि- इत्यादिविषये विवरणम् अग्रिमपृष्ठेषु दृष्टव्यम्।